

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA DOWODZENIA

ASG WP wewn. 3726/83

JAWNE

Dokument
sl... ego
Egz. nr 1

Ppłk dypl. Józef NIEDŹWIEDŹ

**PRACA SZTABU ARMII
W OPERACJI OBRONNEJ**

Skrypt

47464

WARSZAWA

1983

Colour Chart #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA DOWODZENIA

ASG WP wewn. 3726/83

JAWNE

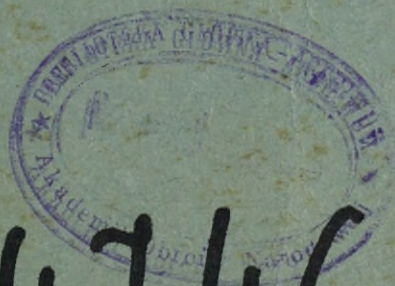

Do [redacted]
Sł... [redacted] ego
Egz. nr 1

Ppłk dypl. Józef NIEDŹWIEDŹ

PRACA SZTABU ARMII
W OPERACJI OBRONNEJ

Skrypt

47464

WARSZAWA

1983

~~PRZEKLASYFIKOWANO~~

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA DOWODZENIA

Protokół Nr 54305

ASG WP wewn. 3726

JAWNE
~~SECRET~~
~~SECRET~~
Egz. nr. 1

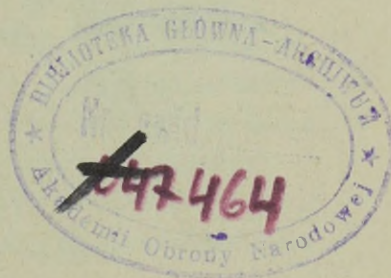
~~PRZEKLASYFIKOWANO~~
Protokół Nr 12657

Ppłk dypl. Józef NIEDZWIEDŹ

PRACA SZTABU ARMII W OPERACJI OBRONNEJ

S k r y p t

SPIS TREŚCI:

	Str.
WSTĘP	3
1. Wpływ warunków przejścia armii do operacji obronnej na treść i metody pracy sztabu	4
2. Praca sztabu armii podczas przygotowania operacji obronnej	8
2.1. Udział sztabu armii w wypracowaniu decyzji przez dowódcę armii	9
2.2. Planowanie szczegółowe operacji obronnej	14
2.3. Postawienie /przekazanie/ zadań bojowych	19
2.4. Udział sztabu armii w organizacji współdziałania ...	20
2.5. Organizacja operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk w operacji obronnej	21
2.6. Organizacja dowodzenia	24
3. Praca sztabu armii podczas prowadzenia operacji obronnej	26
ZAKOŃCZENIE	30
BIBLIOGRAFIA	31

W S T Ę P

Rozwój środków walki oraz doskonalenie teorii taktyki i sztuki operacyjnej zmuszają również do ciągłej weryfikacji wiedzy o sposobach i treści pracy sztabu armii w operacjach.

Dotyczy to między innymi także pracy sztabu w operacji obronnej. Działania obronne jako jeden z podstawowych rodzajów działań często przeplatać się będą działaniami zaczepnymi, przy czym przejście z jednych działań do drugich wymagać będzie od oficerów sztabu dużych umiejętności organizatorskich oraz wiedzy operacyjno-taktycznej. Może się bowiem zdarzyć, że przechodzenie wojsk armii do operacji obronnej następować będzie w toku działań zaczepnych, w wyniku powstania dużych strat poniesionych po uderzeniach jądrowych nieprzyjaciela w sytuacji, kiedy czas na organizację obrony będzie ograniczony a nieumiejętna i niezdecydowana praca sztabu armii może doprowadzić do porażki.

Problematyka pracy sztabu armii w operacji obronnej jest zawsze obszerna i złożona, a jej zakres i treść zależą od szeregu czynników, przede wszystkim od warunków, w jakich następować będzie przechodzenie wojsk armii do operacji obronnej.

W prezentowanym opracowaniu główna uwaga została skoncentrowana na przedstawieniu tylko zasadniczych problemów pracy sztabu armii w operacji obronnej przygotowywanej w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, to jest w sytuacji utraty inicjatywy przez wojska armii w wyniku poniesionych strat lub po wyczerpaniu się możliwości zaczepnych. W tak ukształtowanych warunkach metody i treść pracy sztabu armii będą skupiać się na zapewnieniu obronie aktywności i trwałości - poprzez racjonalne wykorzystanie ognia, manewru, naturalnych właściwości obronnych terenu - w celu likwidowania przewagi nieprzyjaciela i uporczywego przejmowania inicjatywy.

Sztab powinien dążyć do narzucania nieprzyjacielowi inicjatywy w bitwie obronnej i niezależnie od sytuacji musi pamiętać, że obrona jest tylko jednym z etapów realizacji ogólnego celu operacji frontowej, w której kolejnym etapem dla armii może być operacja zaczepna.

1. WPLYW WARUNKÓW PRZEJŚCIA ARMII DO OPERACJI OBRONNEJ NA TREŚĆ I METODY PRACY SZTABU

Treść i metody pracy sztabu podczas przygotowywania i prowadzenia operacji obronnej zależą głównie od warunków przejścia wojsk armii do obrony, w tym od posiadanego czasu na przygotowanie obrony, miejsca armii w ugrupowaniu operacyjnym frontu, charakteru działań nieprzyjaciela, a także właściwości terenu, w którym wojska armii prowadzą działania bojowe.

Wojska armii mogą przechodzić do operacji obronnej w różnorodnych warunkach i sytuacjach operacyjno-taktycznych, zarówno przed rozpoczęciem wojny, jak i w toku rozwijania operacji zaczepnej. Przejście do operacji obronnej może następować w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem lub bez styczności z nim.

Najogólniej, warunki, z jakich armia może przechodzić do operacji obronnej, można scharakteryzować następująco:

I. Przechodzenie wojsk armii do operacji obronnej w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem podczas odpierania jego uderzeń, np. w wyniku niepomyślnego przebiegu bitwy spotkaniowej.

II. Przechodzenie wojsk armii do operacji obronnej w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem w celu odparcia uderzenia zgrupowania wojsk nieprzyjaciela przechodzącego do natarcia /przeciwuderzenia/.

III. Przechodzenie wojsk armii do operacji obronnej zawczasu, bez styczności z nieprzyjacielem, np. w obronie wybrzeża morskiego i w warunkach zajęcia rejonów wyjściowych w okresie zagrożenia w celu osłony operacyjnego rozwinięcia sił głównych frontu.

W pierwszej sytuacji, kiedy nieprzyjaciel przejmuje inicjatywę i wykonuje uderzenie na wojska armii, jej dowództwo dysponować będzie skrajnie ograniczoną ilością czasu na przygotowanie obrony.

Wojska armii zmuszone będą przechodzić do obrony w dotychczasowym ugrupowaniu operacyjnym, w warunkach niedostatku zapasów materialowego zabezpieczenia, na rubieżach nieprzygotowanych pod względem inżynieryjnym i pod silnym oddziaływaniem przeważających sił i środków nieprzyjaciela. Wypada dodać jeszcze do tego fizyczne i psychiczne wyczerpanie własnych wojsk znajdujących się pod ciągłym oddziaływaniem ogniowym nieprzyjaciela, niekorzystne, wymuszone położenie, ograniczone z braku sił możliwości manewru, trudności w zebraniu aktualnych danych o sytuacji w armii i ograniczone możliwości szybkiego reagowania na jej przebieg, a zwłaszcza

w zakresie działania jednolitego systemu ognia i kierowania nim w trakcie bitwy obronnej.

Sytuację wojsk armii, w tym i sztabu, dodatkowo komplikować mogą: konieczność odtwarzania zdolności bojowej wojsk i likwidacji skutków użycia broni jądrowej nieprzyjaciela, działanie niektórych oddziałów, a nawet ZT w izolacji od sił głównych armii, oddziaływanie desantów powietrznych nieprzyjaciela. Należy liczyć się również z innymi zaskakującymi swoją gwałtownością działaniami nieprzyjaciela, mającymi na celu rozbióse wojsk armii.

Przedstawiona w pewnym zarysie sytuacja wymagać będzie od sztabu armii skutecznego i operatywnego działania. Sprowadzać się ono powinno głównie do bieżącego kierowania wojskami armii w celu niedopuszczenia do pogorszenia się sytuacji z jednoczesnym przygotowywaniem i przechodzeniem wojsk do operacji obronnej zgodnie z otrzymanym zadaniem i zamiarem dowódcy.

W wypadku wykonania uderzeń jądrowych na wojska armii najważniejszymi zadaniami realizowanymi przez sztab są: odtworzenie dowodzenia wojskami armii; skuteczne wykorzystanie posiadanych środków jądrowych do obezwładnienia głównego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela, w tym jego środków napadu jądrowego; organizacja działań ocalałych wojsk do likwidacji sił przenikających w głąb obrony i zapewnienie warunków odtwarzania zdolności bojowej własnych wojsk.

W działaniach bez stosowania broni jądrowej praca sztabu skierowana jest głównie na: utrzymywanie ciągłości dowodzenia; zbieranie aktualnych danych o sytuacji w związkach taktycznych i oddziałach; przekazywanie im niezbędnych zarządzeń i wytycznych; udzielenie skutecznej pomocy w wykonywaniu zadań, zajmowaniu i rozbudowie obrony oraz w organizowaniu systemu ognia.

Powyższe przedsięwzięcia sztab realizuje niezależnie od otrzymanego zadania obrony. Wobec zaistnienia trudnej sytuacji dowódca armii z własnej inicjatywy powinien nakazać realizację niektórych przedsięwzięć o charakterze obronnym, aby nie dopuścić do pogłębiania się niekorzystnej sytuacji i zachować zdolność bojową wojsk, szczególnie pierwszorzutowych związków taktycznych do realizacji nowego zadania. Oficerowie sztabu powinni na bieżąco śledzić rozwój sytuacji, przedstawiać dowódcy we właściwym czasie dane i propozycje dotyczące położenia i możliwości podległych wojsk oraz dane o położeniu i działaniu nieprzyjaciela szczególnie na najbardziej zagrożonych kierunkach.

Równoległe z realizacją powyższych zadań sztab armii planuje

operację obronną. Planowanie operacji w takich warunkach charakteryzuje się tym, że kolejność i zakres rozwiązywania poszczególnych problemów określać będą doraźne potrzeby i rozwój sytuacji w wojskach armii. Przewiduje się, że plan operacji powstawał będzie stopniowo. Stopień jego szczełowości zwiększał się będzie w miarę wypracowywania jego elementów. Weryfikacja założeń planu następować będzie prawie natychmiast po przekazaniu zadań do wykonawców. W omawianych warunkach brak będzie czasu na opracowywanie wszystkich dokumentów planu operacji w pełnym zakresie, najczęściej dowódca i sztab pracować będą na mapach roboczych, uzupełniając je informacjami zapisywanymi bezpośrednio w notatnikach.

Charakteryzując pracę sztabu w warunkach skrajnie ograniczonego czasu na przygotowanie obrony, należy podkreślić, że główny wysiłek tej pracy skierowany jest przede wszystkim na: odtworzenie i zapewnienie ciągłości dowodzenia, zebranie danych o sytuacji, udzielanie pomocy w utrzymaniu służby porządkowo-ochronnej w oddziałach, przekazywanie niezbędnych zarządzeń i nadzór nad ścisłą ich realizacją. Proces planowania operacji obronnej przebiega wówczas równolegle z bieżącym kierowaniem wojskami.

W drugiej sytuacji, kiedy narasta groźba wykonania uderzenia przez nieprzyjaciela, sztab armii dysponować będzie również ograniczoną ilością czasu na przygotowanie operacji obronnej. Tego rodzaju sytuacja może mieć miejsce, gdy np. armia działająca w pierwszym rzucie operacyjnym frontu przechodzi zawczasu do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem w celu odparcia silnego przeciwnuderzenia i osłony głównego zgrupowania frontu.

Aczkolwiek w tej sytuacji sztab armii dysponować będzie większą ilością czasu na przygotowanie obrony, niemniej groźba nagłego uderzenia nieprzyjaciela zmuszać będzie do skupiania uwagi na realizacji najpilniejszych zadań, szczególnie na organizacji obrony na pierwszym pasie, w następnej kolejności będą rozpatrywane problemy walki obronnej w głębi.

Praca sztabu powinna być skierowana przede wszystkim na zebranie i przygotowanie dowódcy danych do powzięcia decyzji, opracowanie zarządzeń i przekazanie ich podwładnym oraz udzielenie wszechstronnej pomocy podwładnym w przegrupowaniach i zajmowaniu rejonów obrony oraz organizowaniu systemu ognia.

Planowanie operacji odbywać się powinno etapami; kolejność rozwiązywania poszczególnych problemów dyktowana powinna być

narastającą sytuacją. Przy czym stopień szczegółowości planowania, podobnie jak w poprzedniej sytuacji będzie różny w zależności od potrzeb; zwiększał się będzie w miarę upływu czasu.

Część oficerów sztabu może być wydzielona do bieżącego kierowania działaniami wojsk armii, szczególnie w przypadkach, kiedy zachodzić będzie potrzeba poprawy położenia, uchwycenia dogodnej rubieży do obrony w celu załamania uderzenia nieprzyjaciela.

W kolejnej sytuacji, kiedy wojska armii przechodzą do operacji obronnej bez styczności z nieprzyjacielem, dowództwo armii dysponować będzie dostateczną ilością czasu na przygotowanie obrony. W procesie przygotowania obrony sztab będzie mógł, bez specjalnego pośpiechu, zaplanować szczegółowo operację obronną z uwzględnieniem wielu możliwych wariantów działania nieprzyjaciela, opracować niezbędną dokumentację, zorganizować dowodzenie wojskami, zaplanować i zorganizować operacyjne zabezpieczenie działań bojowych, rozstrzygnąć wszystkie problemy współdziałania, zaplanować i przeprowadzić kontrolę realizacji zadań.

Reasumując, należy stwierdzić, że przyjęcie przez sztab armii określonej metody pracy nad przygotowaniem operacji obronnej zależy będzie od szeregu różnorodnych czynników, przy czym najistotniejsze z nich to czas i stopień oddziaływania nieprzyjaciela na wojska. W pierwszych dwóch sytuacjach jedyną możliwą do zastosowania metodą pracy sztabu jest metoda równoległego planowania operacji obronnej. W trzeciej sytuacji, kiedy sztab armii dysponował będzie dostateczną ilością czasu na przygotowanie operacji, może posłużyć się metodą kolejnego planowania operacji.

W każdej z omawianych sytuacji sztab armii powinien przyjąć taką metodę pracy, aby podległe wojska otrzymały w porę stosowne do ich możliwości zadanie bojowe, przyjęły odpowiednie ugrupowanie operacyjne, zorganizowały system ognia oraz wykonały niezbędne prace inżynierskie. Przy czym rola oficerów sztabu nie może ograniczać się tylko do przekazywania podwładnym danych wynikających z decyzji dowódcy, powinni oni w większym stopniu niż w innych rodzajach działań być wykorzystywani do udzielania pomocy podwładnym w zajmowaniu rejonów obrony, przyjęciu odpowiedniego ugrupowania, w organizowaniu systemu ognia, odtwarzaniu zdolności bojowej i w innych przedsięwzięciach.

2. PRACA SZTABU ARMII PODCZAS PRZYGOTOWANIA OPERACJI OBRONNEJ

Właściwe wykonanie przez sztab ciążących na nim zadań wymaga od wszystkich oficerów, a szczególnie od szefa sztabu, dużej wiedzy i umiejętności, a także ciągłej troski i wysiłku oraz operatywności w działaniu.

Do zasadniczych przedsięwzięć realizowanych przez dowódcę i sztab, związanych z przygotowaniem operacji obronnej, należą:

- wypracowanie decyzji przez dowódcę armii, w tym organizacja i przeprowadzenie rekonesansu;
- planowanie operacji;
- postawienie zadań dla wojsk, organizacja współdziałania i przygotowanie wojsk do prowadzenia walki obronnej;
- organizacja udziału armii w pierwszym uderzeniu jądrowym frontu lub ogniowym porażeniu głównego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela;
- organizacja systemu ognia;
- inżynierskie przygotowanie pasa obrony armii;
- organizacja pracy partyjno-politycznej;
- organizacja operacyjnego i bojowego zabezpieczenia działań wojsk;
- organizacja dowodzenia.

Przejście wojsk armii do operacji obronnej z zasady następuje na rozkaz przełożonego. W wyjątkowej, wymuszonej sytuacji decyzję o przejściu do obrony podejmuje dowódca armii, o czym niezwłocznie melduje dowódcy frontu.

Dowódca armii na podstawie oceny sytuacji powinien we właściwym czasie przewidzieć konieczność przejścia wojsk armii do operacji obronnej oraz przedsięwziąć niezbędne kroki w celu przygotowania wojsk do oskakującego ich zadania.

Przewidywania te powinny znaleźć odbicie w decyzji dowódcy i innych dokumentach planu operacji zaczepnej, prowadzonej do czasu otrzymania zadania /lub powzięcia decyzji/ do operacji obronnej, np. w planie współdziałania może już być określona przewidywana rubież obrony oraz sposób odparcia uderzenia nieprzyjaciela.

Szef sztabu armii na podstawie przewidywanego przez sztab rozwoju sytuacji oraz zarządzenia wstępnego sztabu frontu powinien wydać wytyczne dotyczące między innymi: zebrania i opracowania dodatkowych danych o nieprzyjacielu, wojskach własnych i terenie, przygo-

towania niezbędnych materiałów do planowania operacji obronnej. Przygotowane propozycje szef sztabu melduje dowódcy. Przedstawia również projekty odpowiednich zarządzeń do wykonania przez podległe i wspierające wojska.

Szef oddziału rozpoznawczego uaktualnia dane o nieprzyjacielu i jeżeli jest to konieczne - organizuje dodatkowe rozpoznanie. Zebrane informacje przedstawia na swojej mapie roboczej oraz na mapie informacyjnej oddziału, a wynikające z oceny wnioski melduje w niezbędnym zakresie dowódcy i szefowi sztabu.

Szef oddziału operacyjnego poprzez wydziały: kierunków i informacyjny, powinien zebrać aktualne dane o: położeniu wojsk armii i ich zdolności bojowej; stanie i gotowości oddziałów rakiet i oddziałów obrony przeciwlotniczej; terenie, sytuacji skażeń w pasie działania armii; położeniu i możliwościach sąsiadów.

2.1. Udział sztabu armii w wypracowaniu decyzji przez dowódcę armii

Powzięcie decyzji jest jednym z podstawowych przedsięwzięć przygotowania operacji armii. Rola sztabu i jego udział w wypracowaniu decyzji dowódcy zależy przede wszystkim od warunków przebiegu wojny i do operacji obronnej.

Dowódca armii najczęściej wspólnie z szefem sztabu zapoznaje się z otrzymanym zadaniem lub wytworzoną sytuacją, analizuje je i precyzuje wnioski, które stanowią podstawę do sformułowania zamiaru operacji.

W czasie analizy zadania dowódca z zasady określa rolę i miejsce armii w operacji frontu, określa możliwe sposoby wykonania otrzymanego zadania oraz przedsięwzięcia, które należy wykonać w pierwszej kolejności w celu przygotowania wojsk do operacji.

Równoległe z prowadzoną analizą zadania dokonuje się kalkulacji czasu na przygotowanie operacji oraz ustala treść niezbędnych zarządzeń dla wojsk. Celem jest, aby w czasie przeprowadzenia przez dowódcę i szefa sztabu analizy zadania szef oddziału operacyjnego zapoznał kierownicze osoby dowództwa armii z sytuacją oraz otrzymanym zadaniem bojowym.

Podczas kalkulacji czasu należy przede wszystkim uwzględnić potrzeby i możliwości podwładnych w zakresie przygotowania obrony i w stosunku do tych potrzeb można rozpatrywać realizację przedsięwzięć przez sztab armii. W sytuacji kiedy armia posiada ograni-

ozoną ilość czasu na przygotowanie operacji obronnej, należy w pełni zastosować metodę równoległego wykonywania czynności na różnych szczeblach dowodzenia, podporządkowując pracę organów dowodzenia armii potrzebom podwładnych. Dążyć przy tym należy, aby organizacja obrony, a szczególnie organizacja systemu ognia w pododdziałach odbywała się w warunkach dziennych.

Ustalone przez dowódcę i szefa sztabu przedsięwzięcia oraz terminy ich realizacji przedstawia się w kalendarzowym planie przygotowania operacji obronnej.

W dalszej kolejności dowódca lub szef sztabu przeprowadzają orientowanie operacyjne, zapoznając kierownicze osoby dowództwa armii z rozkazem lub dyrektywą, jeżeli nie uczyniono tego wcześniej, a także z wnioskami analizy zadania i zamiaru. Określa się poszczególnym oficerom zadania dotyczące między innymi: przygotowania danych do decyzji dowódcy, przekazania zarządzeń dla podwładnych, organizacji rozpoznania, przygotowania i organizacji rekonesansu oraz realizacji innych przedsięwzięć składających się na przygotowanie operacji.

Oficerowie kierunkowi opracowują i przekazują podległym wojskom zarządzenia wstępne lub wstępne zarządzenia bojowe, które dają podstawę podwładnym do realizacji niektórych przedsięwzięć przygotowania obrony.

Zarządzenia te mogą zawierać np. dane dotyczące niezwłocznego /natychmiastowego/ niszczenia wykrytych środków napadu jądrowego i najgroźniejszych zgrupowań nieprzyjaciela, opanowania ważnych rubieży terenowych, umocnienia się na zajmowanych pozycjach, a także dane dotyczące przegrupowania wojsk w nowe rejony, zajęcia nowych stanowisk ogniowych /startowych/. Szczególnie pilne i ważne zarządzenia opracowują i przekazują podległym sztabom osobiście szef sztabu lub szef oddziału operacyjnego.

Ważną czynnością szefa sztabu w tym etapie jest zorganizowanie pracy organów dowodzenia na stanowisku dowodzenia. Powinien on między innymi: uściślić dane dotyczące sposobu przygotowania i meldowania danych do decyzji dowódcy, określić przebieg planowania operacji, w tym rodzaj i zakres opracowywanych dokumentów, podać termin i sposób przekazywania zadań, organizacji współdziałania i operacyjnego zabezpieczenia działań, a także zakres pomocy i kontroli w wojskach. Ponadto szef sztabu może dodatkowo podać w swoich wytycznych wymagania dotyczące przystosowania aktualnego systemu punktów dowodzenia, operacyjnego systemu zabezpieczenia działań

wojsk i służby porządkowo-ochronnej do potrzeb operacji obronnej oraz określić zmiany, jakich należy dokonać w dotychczas funkcjonującym systemie rozpoznania i łączności.

Następnie szef sztabu koordynuje pracę oficerów sztabu i rodzajów wojsk nad przygotowaniem danych do decyzji dowódcy, uzgadnia treść meldunków i najczęściej wspólnie z dowódcą ocenia sytuację i przygotowuje propozycje decyzji.

Szef oddziału rozpoznawczego dokonuje oceny nieprzyjaciela i jest w gotowości do zameldowania dowódcy danych dotyczących:

- ogólnej charakterystyki działań nieprzyjaciela w pasie frontu - jego składu i ugrupowania, w jakim prowadził on dotychczasowe działania, oraz ich rezultatu, prawdopodobnego zamiaru, charakteru i możliwości jego dalszych działań; rozmieszczenia i możliwości użycia odwodów;

- oceny sił i możliwości nieprzyjaciela w pasie armii - składu i ugrupowania nieprzyjaciela, prawdopodobnego charakteru i możliwości dalszego działania nieprzyjaciela, ogólnej ilości sił i środków, sposobu rozwinięcia i ugrupowania związków taktycznych i oddziałów ogólnowojskowych, środków napadu jądrowego, artylerii, środków ppano i plot; możliwości działania lotnictwa; systemu dowodzenia; silnych i słabych stron nieprzyjaciela;

- oceny przewidywanego natarcia nieprzyjaciela, prawdopodobnego celu, zamiaru natarcia - kierunku głównego uderzenia, sposobu przejścia do natarcia, sił i kolejności ich wprowadzenia do walki, przypuszczalnego zadania jego ogólnowojskowych związków taktycznych, czasu ich rozwinięcia, ugrupowania bojowego, gotowości do natarcia, podstawowych obiektów nieprzyjaciela, jakie należy obezwładnić do czasu rozpoczęcia natarcia;

- oceny możliwości oddziaływania systemów walki radioelektronicznej nieprzyjaciela na system dowodzenia armii;

- wpływu terenu, jego infrastruktury oraz przygotowania inżynierskiego na możliwość działania nieprzyjaciela;

- wniosków z oceny nieprzyjaciela;

- zasadniczych zadań oraz propozycji organizacji rozpoznania.

Szef oddziału operacyjnego sztabu armii wspólnie z oficerami oddziału ocenia sytuację, dokonuje niezbędnych kalkulacji operacyjno-taktycznych i czasowo-przestrzennych, wykorzystując elektroliczną technikę obliczeniową. Jest on w gotowości do zameldowania dowódcy

danych dotyczących:

- położenia, stanu i możliwości poszczególnych ZT, aktualnego stosunku sił i środków w pasie armii i na poszczególnych kierunkach oraz potrzeby i możliwości poprawy położenia wojsk, uchwycenia dogodnych rubieży, umocnienia się na zajmowanych pozycjach;

- możliwości wojsk armii do przyjęcia zamierzonego ugrupowania operacyjnego i wykonania otrzymanego zadania przy zapewnieniu odpowiedniego stosunku sił i środków w całym pasie obrony armii oraz na poszczególnych kierunkach przewidywanego natarcia nieprzyjaciela, możliwości dokonania przegrupowania części sił i środków;

- kalkulacji czasu na przygotowanie operacji obronnej ze szczególnym uwzględnieniem terminu i kolejności przekazania zadań podwładnym, zajęcia obrony, organizacji systemu ognia, rozbudowy inżynierskiej, osiągnięcia gotowości przez poszczególne związki taktyczne i elementy ugrupowania operacyjnego;

- warunków terenowych w pasie działania armii oraz możliwych zmian, jakie mogą powstać w wyniku wykonania uderzeń jądrowych;

- możliwości i sposobu realizacji przedsięwzięć dotyczących maskowania operacyjnego, walki radioelektronicznej, obrony przed bronią masowego rażenia, walki z desantami i grupami dywersyjnymi nieprzyjaciela;

- organizacji służby porządkowo-ochronnej.

Szef oddziału operacyjnego w toku pracy nad przygotowaniem danych do decyzji dowódcy współpracuje z szefami /dowódcami/ rodzajów wojsk oraz szefami oddziałów sztabu, głównie z szefem oddziału rozpoznawczego.

W podobny sposób dane do decyzji dowódcy przygotowują również szefowie /dowódcy/ rodzajów wojsk i służb.

Szef sztabu niezależnie od przyjętej metody pracy powinien być gotowy do zameldowania dowódcy wniosków z oceny sytuacji i propozycji decyzji.

W całościach przygotowania danych do decyzji dowódcy i planowania operacji obronnej istotne znaczenie posiadają kalkulacje i obliczenia dokonywane przez oficerów sztabu wspólnie z szefami /dowódcami/ rodzajów wojsk i służb, w tym CDBWLF, a dotyczące przede wszystkim: możliwości i skutków użycia przydzielonych rakiet i ładunków jądrowych oraz konwencjonalnych środków rażenia, głównie przeciwpancernych; stosunku sił i środków, możliwości prze-

grupowania i zajęcia pasów /rejonów/ obrony przez związki taktyczne i oddziały pierwszego i drugiego rzutu, możliwości przesunięcia i rozwinięcia drugiego rzutu armii do wykonania przeciwuderzenia; czasu zajęcia rejonów stanowisk startowych /ogulowych/ przez oddziały rakiet i grupy artylerii, środki OPL i osiągnięcia gotowości do wykonywania uderzeń /otwarcia ognia/.

Obliczeń związanych z użyciem broni jądrowej dokonuje wydziałona z dowództwa armii grupa planowania jądrowego i ogulowego pod kierownictwem szefa sztabu. Podstawę do pracy tej grupy stanowią dane dotyczące udziału wojsk raketowych armii w pierwszym uderzeniu jądrowym frontu.

Obliczeń i oceny związanych z wykorzystaniem broni konwencjonalnej dokonuje się dla określenia potrzeb, możliwości i efektywności użycia artylerii, środków ppano, lotnictwa, w tym śmigłowców bojowych, czołgów, BWP i innych środków walki. Obliczeń tych sztab dokonuje przede wszystkim dla określenia możliwości wojsk własnych w walce z czołgami, uwzględniając ilość etatowych i przydzielonych armii środków ppano oraz współczynnik skuteczności tych środków podczas strzelania do czołgów nieprzyjaciela, tym samym do osiągnięcia wymaganego nasycenia środków ppano na 1 km bieżącej obrony.

Podczas kalkulacji czasu na wyjście i rozwinięcie drugiego rzutu do przeciwuderzenia najpierw określa się możliwe kierunki i warianty jego działania. Danymi wyjściowymi do obliczeń stają się rejonny ześrodkowania /pasy obrony/ związków taktycznych drugiego rzutu, drogi marszu oraz przewidywane rubieże drugiego rzutu do wykonania przeciwuderzenia.

Jednocześnie z podejmowaniem decyzji przez dowódcę sztabu armii opracowuje ją na mapie oraz w formie legendy. W miarę rozstrzygnięcia poszczególnych elementów decyzji przedstawia się je na mapach roboczych dowódcy, szefa sztabu, szefa oddziału operacyjnego. Równolegle wydział planowania oddziału operacyjnego przy współpracy z pozostałymi komórkami sztabu i szefami /dowódcami/ rodzajów wojsk i służb przedstawia te dane na oddzielnej mapie z decyzją i w legendzie.

Należy dążyć, aby opracowanie decyzji dowódcy nastąpiło równocześnie z jej powzięciem, ma to bowiem duży wpływ na terminowe postawienie zadań bojowych podwładnym oraz przebieg planowania szczegółowego operacji obronnej.

2.2. Planowanie szczegółowe operacji obronnej.

Podstawą szczegółowego planowania operacji obronnej jest decyzja dowódcy armii lub tylko zamiar operacji i wytyczne dowódcy. Planowanie operacji w sztabie armii trwa jednocześnie z wypracowaniem decyzji dowódcy; przygotowywane dane do decyzji przez sztab z chwilą ich akceptacji przez dowódcę stanowią materiał wykorzystywany w planowaniu operacji.

Treść i metody pracy sztabu w zakresie planowania operacji oraz treść i zakres opracowywanych dokumentów, a także stopień ich szczegółowości każdorazowo zależą będzie od konkretnych warunków i potrzeb, a w głównej mierze od czasu, jakim dysponuje sztab na przygotowanie obrony.

Kierowniczą rolę w planowaniu operacji spełnia szef sztabu, który kieruje całością prac, ustala kolejność i terminy opracowywania poszczególnych dokumentów, koordynuje ich opracowanie. W wyniku planowania sztab, przy udziale organu politycznego, dowództw i szefostw rodzajów wojsk i służb, powinien określić: terminy wykonania przez wojska armii zadań obronnych, podział ich wysiłku wg zadań, rejonów i kierunków przewidywanego działania nieprzyjaciela; sposoby współdziałania; organizację operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk i dowodzenia wojskami w obronie; główne problemy pracy partyjno-politycznej.

Wyniki planowania przedstawia się w planie operacji, który obejmuje:

- decyzję dowódcy armii do operacji obronnej wraz z załączoną legendą w formie pisemnej;
- plan /grafik/ udziału armii w pierwszym uderzeniu jądrowym frontu;
- plan kompleksowego porażenia ogniowego nieprzyjaciela;
- plan współdziałania;
- plan organizacji dowodzenia;
- plan łączności;
- plany użycia /działań bojowych/ wojsk raketowych i artylerii i lotnictwa;
- plan obrony przeciwlotniczej;
- plany operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk /rozpoznania, obrony przed bronią masowego rażenia, maskowania operacyjnego, inżynierskiego, chemicznego, technicznego, materiałowego i medycznego, hydrologiczno-meteorologicznego, topograficznego i obrony radioelektronicznej/;

- plan pracy partyjno-politycznej;
- kalendarzowy plan przygotowania operacji obronnej.

Ponadto w zależności od potrzeb oraz sytuacji i warunków przejścia wojsk armii do operacji obronnej mogą być opracowane w sztabie inne dokumenty. Najczęściej będą to plany cząstkowe, rozwijające niektóre elementy decyzji dowódcy, jak np. plan przegrupowania wojsk armii, plan systemu ognia ppano, plan kontrprzygotowania, plan wykonania przeciwwuderzenia, plan uderzenia przed przedni skraj obrony, plan zwalczania rozpoznania nieprzyjaciela, plan działań bojowych armii o utrzymanie głównego pasa obrony, plan obrony przeciwdesantowej i inne.

W sytuacji kiedy wojska armii przechodzą do operacji obronnej w toku prowadzonej operacji zaczepnej, przy aktywnym oddziaływaniu nieprzyjaciela lub bezpośrednio z marszu, sztab armii powinien przede wszystkim opracować decyzję dowódcy armii o operacji obronnej oraz plany użycia rodzajów wojsk /zabezpieczenia operacyjnego działań/ na mapach roboczych tylko w niezbędnym zakresie. Rozpracowywanie dokumentów planu operacji następować będzie w miarę postępu planowania, które odbywać się będzie najczęściej równoległe z organizacją obrony.

Głównym dokumentem planu operacji jest decyzja dowódcy armii opracowywana na mapie w skali 1:200 000 uzupełniona pisemną legendą. Stanowi ona podstawę do postawienia /przekazania/ wojskom zadań bojowych, organizacji współdziałania oraz szczegółowego planowania użycia poszczególnych rodzajów wojsk i operacyjnego zabezpieczenia działań.

Mapa z decyzją dowódcy armii do operacji obronnej powinna zawierać:

1- dane o nieprzyjacielu: rejony rozwinięcia środków napadu jądrowego; położenie i ugrupowanie sił i środków będących w bezpośredniej styczności z wojskami armii; położenie, skład i kierunki przesunięcia odwodów; przewidywane rubieże rozwinięcia i kierunki natarcia; rejony rozwinięcia jego artylerii, środków OPL, środków walki radioelektronicznej, punktów dowodzenia; prawdopodobne rejony wysadzenia desantów; lotniska i obiekty terenowe, które nieprzyjaciel może wykorzystywać lub te, których zniszczenie ograniczy jego możliwości działania i manewru;

2- dane o wojskach własnych: położenie wojsk armii do czasu powzięcia przez dowódcę decyzji; pas obrony armii, elementy ugrupowania

operacyjnego wojsk armii, ich zadania oraz manewr w czasie bitwy obronnej stosownie do przewidywanych działań nieprzyjaciela; obiekty uderzeń bronią jądrową, w tym obiekty, na które uderzenia wykonuje przełożony; rejon kontrprzygotowania i rejon ogniowego porażenia nieprzyjaciela; linie rozgraniczenia między dywizjami; rejon stanowisk startowych drt i ABROT, rejon stanowisk ogniowych grup artylerii, rejon stanowisk startowych /ogniowych/ oddziałów obrony przeciwlotniczej, rejon rozmieszczenia i rubieże ogniowe odwodu przeciwpancernego; rozmieszczenie oddziału zaporowego i zasadnicze rubieże minowania; miejsce rozwinięcia punktów dowodzenia; rozmieszczenie urządzeń tyłowych; ważniejsze przedsięwzięcia inżynierskiej rozbudowy obrony, system zapór i niszczeń, drogi manewru;

3 - dane o sąsiadach: położenie i realizowane zadania przez sąsiadujące armie i działające na skrzydłach związku taktyczne oraz linie rozgraniczenia z nimi.

W razie przechodzenia do operacji obronnej w warunkach użycia broni jądrowej i chemicznej na mapie przedstawia się zasadnicze dane o sytuacji skażeń.

Ugrupowanie operacyjne pierwszorzutowych związków taktycznych w obronie powinno być przedstawione z dokładnością do pułkowych rejonów obrony, stanowisk startowych drt oraz dywizyjnych grup artylerii. Dla związków taktycznych drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/ rysuje się rejon rozmieszczenia - główne i zapasowe - oraz rejon /pasy/ do obrony na drugim pasie obrony, a także rubieże rozwinięcia do przeciwwuderzenia /kontrataku/, drogi dojścia do nich i kierunki uderzeń.

W pisemnej legendzie do decyzji dowódcy ujmuje się: wnioski z oceny nieprzyjaciela; cel i zamiar operacji obronnej; zestawienie stanu osobowego i zasadniczego sprzętu bojowego; podział sił i środków wzmocnienia; stan amunicji jądrowej, jej podział na poszczególne zadania wykonywane przez związki taktyczne oraz terminy dowozu; sposób zapewnienia bezpieczeństwa podczas wykonywania uderzeń jądrowych; podział przydzielonego limitu lotów lotnictwa na poszczególne zadania; stosunek sił i środków; wykorzystanie wojsk OPL, inżynierskich i chemicznych w operacji obronnej; kalkulacje czasu na zajęcie obrony przez poszczególne związki taktyczne, czas gotowości systemu ognia, terminy wykonania prac inżynierskich oraz gotowość wojsk do obrony; stan i terminy dostarczania środków materiałowo-technicznego i medycznego zabezpieczenia; sygnały dowo-

dzenia i inne dane, których nie można przedstawić graficznie.

W planowaniu kompleksowego porażenia ogniowego nieprzyjaciela najczęściej bierze udział grupa planowania jądrowego i ogniowego pod kierownictwem szefa sztabu. W skład grupy wchodzi oficerowie oddziału operacyjnego i rozpoznawczego, dowództwa wojsk raketowych i artylerii z dowództwa OPL oraz CDBWLF.

W procesie planowania kompleksowego wykorzystania środków ogniowych oficerowie zespołu dokonują szczegółowej oceny nieprzyjaciela pod kątem wyboru obiektów /celów/ do rażenia bronią jądrową, przez artylerię, lotnictwo, czołgi i BWP i inne środki oraz ustalają zadania kompleksowego rozpoznania w zakresie dostarczania danych o położeniu i charakterze działań nieprzyjaciela. Planują wykorzystanie artylerii i lotnictwa oraz czołgów, BWP i broni piechoty, ustalają problemy dowodzenia i kierowania ogniem artylerii, czołgów i innych środków biorących udział w kompleksowym ogniowym zwalczaniu nieprzyjaciela w poszczególnych etapach bitwy obronnej. Ustalone i uzgodnione działanie przedstawia się na planie kompleksowego porażenia ogniowego nieprzyjaciela, który opracowuje się na mapie z pisemną legendą.

W działaniach z użyciem broni jądrowej grupa planowania jądrowego i ogniowego dokonuje szczegółowej kalkulacji wykorzystania broni jądrowej, a w tym ilość i moc ładunków jądrowych potrzebnych do obezwładnienia w wymaganym stopniu lub zniszczenia wybranych obiektów, rodzaj wybuchów, orientacyjny czas wykonywania uderzeń oraz rubież bezpieczeństwa.

Niekiedy zgodnie z planem sztabu frontu część środków armii może brać udział w kontrprzygotowaniu wspólnie z wojskami raketowymi i lotnictwem frontu. W takich przypadkach w planach kompleksowego wykorzystania środków ogniowych uwzględnia się zadania wydzielonych sił i środków armii.

Planując kontrprzygotowanie określa się: cel kontrprzygotowania, warianty kontrprzygotowania w stosunku do prawdopodobnych rejonów rozwijania zgrupowań nieprzyjaciela; odcinki /rejon/ i sposób przygotowania kontrprzygotowania; przewidywane siły i środki, zadania i obiekty niszczone i obezwładniane przez wojska raketowe i lotnictwo, sposób przegrupowania i zajęcia rejonów przez siły i środki wykonujące kontrprzygotowanie; zadania i obiekty uderzeń lotnictwa, przydział limitu lotnictwa oraz rakiet i amunicji; organizację współdziałania.

Planując uderzenie wojsk armii przed przedni skraj obrony, sztab armii powinien określić: cel uderzenia, siły i środki wydzielone do wykonania uderzenia, zadanie poszczególnych dywizji biorących udział w uderzeniu, rubieże rozwinięcia i sposób wyjścia na nie, kierunki i pasy działania, rejon do opanowania, sposób zabezpieczenia wyjścia i działania wojsk podczas wykonywania uderzeń, sposób współdziałania i dowodzenia. Problemy związane z wykonaniem uderzenia przed przedni skraj mogą być przedstawione w oddzielnym planie.

Na okres bitwy w głębi pasa obrony może być przewidywane wykonanie przeciwuderzenia drugim rzutem /odwodem/ armii. Przeciwuderzenie planuje się w kilku wariantach w zależności od możliwych kierunków działania głównego zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela. W każdym z wariantów planowanego przeciwuderzenia należy określić: cel przeciwuderzenia; siły i środki przewidziane do wykonania przeciwuderzenia; drogi marszu, rubieże rozwinięcia i czas wyjścia na nie, kierunek przeciwuderzenia i rubieże do opanowania; zadania wojsk rakietowych, artylerii i lotnictwa; zadanie związków taktycznych broniących pierwszego pasa obrony; zadania odwodów specjalnych wykonywane na korzyść wojsk wykonujących przeciwuderzenie; przedsięwzięcia operacyjnego zabezpieczenia wykonania przeciwuderzenia; sposób współdziałania i dowodzenia podczas wykonywania przeciwuderzenia.

Wszystkie ustalenia dokonane podczas planowania przeciwuderzenia przez armię powinny znaleźć odzwierciedlenie w oddzielnym planie wykonania przeciwuderzenia, który będzie uaktualniany i uszczegółowiany przez sztab w toku bitwy obronnej.

Ważne miejsce w planowaniu operacji zajmuje problem zwalczania desantów powietrznych nieprzyjaciela wysadzanych w pasie działań armii. Właściwe rozwiązanie przez sztab tego problemu powinno umożliwić szybkie i skuteczne zwalczanie desantu zarówno podczas lądowania, jak i natychmiast po wylądowaniu.

Podczas planowania zwalczania desantu sztab powinien uwzględniać kilka wariantów działania nieprzyjaciela, w tym najbardziej niekorzystne dla wojsk armii. W zależności od stopnia szczegółowości rozwiązywania zadań zwalczania desantów nieprzyjaciela mogą one znaleźć swoje odbicie na mapie z decyzją dowódcy lub w oddzielnie opracowanym planie.

2.3. Postawienie /przekazanie/ zadań bojowych.

W warunkach kiedy na przygotowanie operacji obronnej armia dysponować będzie ograniczoną ilością czasu, dowódca może osobiście postawić zadania bojowe, przede wszystkim wojskom raketowym i związkom taktycznym tworzącym pierwszy rzut operacyjny oraz tym wojskom, które wzmacniają związki taktyczne prowadzące już walkę obronną z nieprzyjacielem. Pozostałym związkom taktycznym i elementom ugrupowania operacyjnego armii zadanie bojowe przekazują oficerowie sztabu oraz rodzajów wojsk i służb. Zazwyczaj wraz z zadaniem bojowym przekazuje się podwładnym najpilniejsze wytyczne do współdziałania i operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk.

W sztabie armii opracowuje się rozkaz operacyjny dowódcy armii, z którego oficerowie kierunkowi sporządzają rozkazy dla poszczególnych związków taktycznych.

Równocześnie z opracowaniem rozkazu operacyjnego szefowie oddziałów sztabu, dowódcy i szefowie rodzajów wojsk i służb opracowują i przekazują zadania do podległych im wojsk w formie zarządzeń.

W rozkazie operacyjnym armii dla dywizji podaje się:

- 1 w pierwszym punkcie - krótką ocenę zgrupowań i działań nieprzyjaciela;
- 2 w drugim punkcie - zadanie armii;
- 3 w trzecim punkcie - zadania sąsiadów dywizji, miejsce ich SD oraz linie rozgraniczenia z nimi;
- 4 w czwartym punkcie - zamiar; *zadanie dywizji*
- 5 w piątym punkcie zadania dla:
 - związków taktycznych pierwszego rzutu;
 - związków taktycznych drugiego rzutu /odvodu ogólnowojskowego/;
 - związków taktycznych /oddziałów rakiet/;
 - oddziałów /grup/ artylerii;
 - oddziałów obrony przeciwlotniczej;
 - lotnictwa /jeżeli jest wydzielone do wsparcia/;
 - odwodów;
- 6 w szóstym punkcie - normy zużycia rakiet i amunicji na realizację zadania;
- 7 w siódmym punkcie - terminy gotowości;
- 8 w ósmym punkcie - miejsce i terminy rozwijania punktów dowodzenia armii; kto przejmuje dowodzenie armią w wypadku zniszczenia SD i ZSD.

Związkom taktycznym pierwszego rzutu w zadaniu określa się: środki wzmocnienia, przedni skraj i pierwszy pas obrony oraz zadanie i główny wysiłek obrony, charakter, kolejność i terminy organizacji systemu ognia, zwłaszcza ppano oraz inżynierskiej rozbudowy pasa obrony dywizji, rejon kontrprzygotowania i środki dywizji, które w nim uczestniczą; przydział rakiet z ładunkiem jądrowym; miejsce rozwinięcia SD i termin gotowości obrony.

Związkom taktycznym drugiego rzutu określa się: wzmocnienie; rejon ześrodkowania lub drugi pas obrony; rubież rozwinięcia do przeciwwuderzenia, drogi podejścia i sposób rozwinięcia, kierunek uderzenia, czas gotowości do wykonania przeciwwuderzenia; charakter i zakres inżynierskiej rozbudowy rejonu ześrodkowania; zadania w zakresie zwalozania desantów nieprzyjaciela; ugrupowanie dywizji przy zajmowaniu obrony na drugim pasie obrony i podczas wykonywania przeciwwuderzenia.

2.4. Udział sztabu armii w organizacji współdziałania

Kolejnym istotnym przedsięwzięciem przygotowania operacji obronnej jest organizacja współdziałania. Główne problemy współdziałania określa dowódca w swojej decyzji i przekazuje bezpośrednio podwładnym w terenie bądź na stanowisku dowodzenia przy wykorzystaniu specjalnie przygotowanej mapy lub niekiedy makiety terenu, dodatkowe wytyczne współdziałania mogą przekazywać podwładnym oficerowie sztabu przez techniczne środki łączności lub osobiście.

Sztab armii na podstawie decyzji i wytycznych dowódcy oraz wytycznych sztabu frontu uzgadnia działanie podległych związków taktycznych i oddziałów wojsk wspierających i współdziałających z armią. Opracowuje projekt planu współdziałania i zapewnia dowódcy warunki do organizacji współdziałania, opracowuje i przekazuje wykonawcom wytyczne do współdziałania, organizuje łączność współdziałania, ustala sygnały współdziałania i wskazywania celów, kontroluje zrozumienie zadań współdziałania oraz ich realizację.

Uzgodnienia działania podległych związków taktycznych i oddziałów, wojsk wspierających i współdziałających w toku bitwy obronnej dokonuje zazwyczaj szef sztabu armii przy współdziałaniu szefów oddziałów sztabu, dowódców /szefów/ rodzajów wojsk i szefa CDBWLF. Problemy współdziałania rozpatruje się z zasady według przewidywanych etapów prowadzenia bitwy obronnej, np.: niszczenie i obezwładnianie wojsk nieprzyjaciela na dalekich podejściach do obrony;

niszczenie nieprzyjaciela w czasie rozwijania się do walki, w pasie przesłaniania i na pozycji przedniej /jeżeli się je tworzy/; wykonanie kontrprzygotowania i uderzenia przed przedni skraj /jeżeli się wykonuje/; odpieranie uderzenia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony i prowadzenie bitwy o utrzymanie głównego pasa obrony; zwalozanie zgrupowań nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb obrony armii poprzez wykonanie przeciwuuderzenia i załamanie natarcia nieprzyjaciela przed przednim skrajem drugiego pasa obrony i prowadzenie bitwy o jego utrzymanie.

Ponadto oficerowie sztabu dokonują uzgodnień sposobu działania z sąsiadami. Określają oni przede wszystkim sposób wspólnego działania dla zabezpieczenia styków i skrzydeł oraz podczas wykonywania zbieżnych przeciwuuderzeń /kontrataków/.

Treść powyższych ustaleń i uzgodnień przedstawia się na mapach roboczych szefa sztabu i w niezbędnym zakresie u dowódcy. Ponadto w oparciu o dokonane ustalenia w sztabie armii opracowuje się plan współdziałania w formie tabelarycznej. W planie współdziałania wyróżnia się poszczególne etapy bitwy obronnej, a w każdym etapie przedstawia się w formie opisowej działanie nieprzyjaciela oraz poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego armii, lotnictwa i sąsiadów.

Oddział operacyjny sztabu może opracowywać wyciągi z planu współdziałania i przysyłać je do poszczególnych wykonawców.

2.5. Organizacja operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk w operacji obronnej

Operacyjne zabezpieczenie działań wojsk w operacji obronnej planuje i organizuje sztab wspólnie z szefami rodzajów wojsk i służb.

Zadania do operacyjnego zabezpieczenia działań opracowuje się i przekazuje w formie zarządzeń lub wytycznych. Podstawę do planowania i organizacji operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk armii stanowią dla sztabu - decyzja i wytyczne dowódcy armii, zarządzenia sztabu frontu oraz stan operacyjnego zabezpieczenia działań w aktualnie prowadzonych przez wojska armii działaniach.

Podczas przechodzenia wojsk armii do operacji obronnej powinien funkcjonować określony system operacyjnego zabezpieczenia działań i nie ma potrzeby organizować go od nowa, a jedynie dostosować do nowej sytuacji i innych zadań.

Sztab armii bezpośrednio organizuje: rozpoznanie, obronę przed bronią masowego rażenia, maskowanie operacyjne, walkę radioelektro-niczną, zabezpieczenie hydrologiczno-meteorologiczne i zabezpieczenie topograficzne.

R o z p o z n a n i e

Szerególnie ważnymi zadaniami rozpoznania w operacji obronnej jest wykrycie środków napadu jądrowego oraz ustalenie ich możliwości co do wykonania uderzeń na wojska armii; rozpoznanie zgrupowań nieprzyjaciela, które mogą przejść do natarcia - ich ugrupowania, czasu rozpoczęcia natarcia, ewentualnych kierunków uderzeń, w tym kierunku głównego uderzenia.

Bezpośrednio odpowiedzialnym za organizację rozpoznania jest szef oddziału rozpoznawczego, który zgodnie z wytycznymi dowódcy i szefa sztabu określa cel i zadania rozpoznania oraz sposób realizacji tych zadań w okresie przygotowania i prowadzenia obrony. Dokonuje podziału sił i środków wg zadań rozpoznawczych, kierunków i terminów prowadzenia rozpoznania, organizuje współdziałanie wszystkich rodzajów rozpoznania, zapewnia ciągłość uzyskiwania danych z rozpoznania, ich opracowania i przekazywania zainteresowanym, ustala sposoby zapewnienia organom rozpoznawczym bezpieczeństwa podczas wykonywania własnych uderzeń ogniowych szczególnie bronią jądrową.

Wszystkie przedsięwzięcia rozpoznania oddział rozpoznawczy przedstawia w planie rozpoznania armii, który opracowuje się w formie graficznej z pisemną legendą.

O P B M R

Obronę wojsk przed bronią masowego rażenia organizuje szef sztabu armii - bezpośrednim wykonawcą przedsięwzięć OPBMR jest oddział operacyjny sztabu, który między innymi może opracować plan obrony przed bronią masowego rażenia i zarządzenie o obronie wojsk i tyłów przed bronią masowego rażenia oraz kontroluje jego realizację.

W zarządzeniu do obrony przed bronią masowego rażenia zazwyczaj podaje się: ocenę możliwości użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia; zadania rozpoznania skażeń i zakażeń, siły i środki rozpoznania i terminy składania meldunków; przewidywane zmiany rejonów zajmowanych przez wojska armii w obronie; dopuszczalną dawkę promieniowania dla poszczególnych związków taktycznych i od-

działów na czas operacji obronnej; okresy przeprowadzania kontroli napromienienia i wydzielone do tego siły i środki oraz terminy składania meldunków; sposoby i kolejność odtwarzania zdolności bojowej wojsk i likwidacji użycia broni masowego rażenia w poszczególnych elementach ugrupowania operacyjnego armii oraz wydzielone do tego celu siły i środki; terminy i kolejność zaopatrywania wojsk w środki ochronne i inne materiały; sposób powiadamiania wojsk o skażeniach i zakażeniach.

Zarządzenie o obronie przed bronią masowego rażenia podpisują szef sztabu i szef oddziału operacyjnego sztabu.

M a s k o w a n i e o p e r a c y j n e

Sztab armii planuje i organizuje maskowanie operacyjne zgodnie z decyzją dowódcy i zarządzeniem sztabu frontu do maskowania operacyjnego. Sztab powinien zaplanować i realizować różnorodne przedsięwzięcia mające na celu wprowadzenie w błąd nieprzyjaciela co do rzeczywistego ugrupowania i rozmieszczenia wojsk, organizacji systemu ognia, inżynierskiej rozbudowy obrony, manewru, czasu i sposobu oraz sił do wykonania kontrprzygotowania, uderzenia przed przedni skraj oraz przeciwduderzenia.

Rezultaty planowania maskowania operacyjnego armii przedstawia się w planie maskowania, w którym podaje się: cel, zamiar i zadania maskowania, czas, kolejność i sposób realizacji zadań oraz wydzielone siły i środki do realizacji zadań maskowania operacyjnego, rejony obiektów pozornych. W legendzie opisuje się: cel i zamiar maskowania, sposób i czas realizacji; siły i środki przewidziane do realizacji zadań maskowania oraz ich działanie, ilość technicznych środków maskowania oraz środków rzeczywistych przewidzianych do poszczególnych obiektów pozornych; odpowiedzialnego za wykonanie zadań maskowania.

Plan maskowania operacyjnego podpisuje szef sztabu a zatwierdza dowódca; zadania maskowania przekazuje się w zarządzeniach dla poszczególnych wykonawców, w których zazwyczaj podaje się: niezbędne dane o działaniach z zakresu maskowania operacyjnego w sąsiednich związkach taktycznych, wiadomości o nieprzyjacielu, zadania do wykonania w ramach maskowania operacyjnego, sposoby realizacji poszczególnych zadań maskowania, siły i środki wydzielone do maskowania, terminy realizacji przedsięwzięć, odpowiedzialnych za wykonanie prac maskowania, sposób kontroli stanu maskowania oraz terminy składania meldunków.

O b r o n a r a d i o e l e k t r o n i o z n a

Koordynacją całości przedsięwzięć obrony radioelektronicznej zajmuje się oddział walki radioelektronicznej sztabu armii. Odpowiada on za przygotowanie niezbędných danych do powzięcia decyzji, planowania przedsięwzięć obrony radioelektronicznej oraz opracowywania zarządzeń w zakresie obrony radioelektronicznej.

Przedsięwzięcia obrony radioelektronicznej przedstawia się w planie walki radioelektronicznej, ponadto niektóre jej elementy znajdują miejsce w decyzji dowódcy oraz w planach użycia rodzajów wojsk.

2.6. Organizacja dowodzenia

Dowodzenie w operacji obronnej organizuje szef sztabu zgodnie z decyzją i wytycznymi dowódcy armii oraz zarządzeniem i ustaleniami sztabu frontu. Organizacja dowodzenia w operacji obronnej obejmuje:

- sprecyzowanie organom dowodzenia zadań na okres przygotowania i prowadzenia operacji obronnej;
- wszechstronne przygotowanie i rozwinięcie we właściwym czasie systemu punktów dowodzenia;
- ustalenie i odpowiednie zaplanowanie zmian rejonów rozmieszczenia punktów dowodzenia, zasad współdziałania /współpracy/ pomiędzy nimi szczególnie w warunkach zastosowania przez nieprzyjaciela broni jądrowej i elektronicznego obozwładniania;
- organizację zabezpieczenia punktów dowodzenia.

Podczas przechodzenia wojsk armii do operacji obronnej w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem sztab przystosowuje istniejący system punktów dowodzenia armii do potrzeb operacji obronnej. Ponadto w razie potrzeby dokonuje się korekty składu i wyposażenia poszczególnych punktów dowodzenia.

Stanowisko dowodzenia armii rozmieszcza się za głównym zgrupowaniem obronnym pierwszego rzutu operacyjnego, w rejonie zapewniającym skryte jego funkcyjowanie w odległości 50-70 km od przedniego skraju obrony.

Zapasowe stanowisko armii rozmieszcza się podobnie jak SD za głównym zgrupowaniem obronnym pierwszego rzutu operacyjnego, niekiedy w rejonie drugiego rzutu operacyjnego armii w odległości do 100 km od przedniego skraju obrony. Powinno być w stałej gotowości

do przejścia i zapewnienia ciągłości dowodzenia wojskami w wypadku zniszczenia lub niemożności dowodzenia ze stanowiska dowodzenia.

Tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/ rozwija się w rejonie rozmieszczenia urządzeń tyłowych w odległości 20-30 km od SD. W niektórych sytuacjach w celu zachowania ciągłości dowodzenia i przybliżenia dowódcy armii do walczących wojsk może być okresowo tworzona WSD oraz wykorzystywany PED.

Każdemu z wymienionych punktów dowodzenia przygotowuje się główny i zapasowy rejon rozmieszczenia, zapewniający w razie konieczności sprawne ich przemieszczenie. Rejony rozmieszczenia punktów dowodzenia powinny być rozbudowane pod względem inżynieryjnym, przede wszystkim powinny być przygotowane schrony dla ludzi i ukrycia dla sprzętu.

Całość problematyki dowodzenia powinna znaleźć odzwierciedlenie w planie organizacji dowodzenia armii w operacji obronnej, ponadto w niezbędnym zakresie w decyzji dowódcy armii oraz w pozostałych dokumentach planu operacji.

Plan organizacji dowodzenia wojskami armii w operacji obronnej opracowywany jest w formie graficznej na mapie z pisemną legendą. W planie ujmuje się między innymi: system dowodzenia nieprzyjaciela, rejony rozmieszczenia środków wojny elektronicznej i zasięgi ich oddziaływania; zadania wojsk armii w obronie, system punktów dowodzenia armii i podległych ZT /do oddziału włącznie/; rejony działania PED; zasadnicze węzły łączności; zasadnicze rejony i posterunki służby porządkowo-ochronnej; pozorne punkty dowodzenia i węzły łączności.

W pisemnej legendzie planu określa się: kolejność rozwinięcia i funkcyjowania systemu punktów dowodzenia wojskami /system punktów dowodzenia, system łączności, system zbierania, opracowywania i przekazywania informacji/; sposób dowodzenia wojskami armii w okresie zajmowania i przygotowywania obrony oraz w poszczególnych okresach operacji obronnej armii; przedsięwzięcia zapewniające skrytość, trwałość i ciągłość dowodzenia wojskami w czasie operacji obronnej; organizację służby porządkowo-ochronnej.

Ponadto do planu organizacji dowodzenia mogą być załączone: wykaz składu osobowego i sprzętu na poszczególnych punktach dowodzenia; kalkulacje inżynieryjnej rozbudowy poszczególnych punktów dowodzenia, kryptonimy węzłów łączności i osób funkcyjnych i inne niezbędne dokumenty.

Niektóre dokumenty planu organizacji dowodzenia będą jedynie uzupełniane i aktualizowane stosownie do potrzeb nowego zadania.

3. PRACA SZTABU ARMII PODCZAS PROWADZENIA OPERACJI OBRONNEJ

Praca sztabu armii w toku prowadzenia operacji obronnej polegać będzie na: kontroli gotowości wojsk do realizacji postawionych zadań, przewidywaniu rozwoju sytuacji oraz dostarczaniu dowódcy opracowanych danych do korygowania planów względnie powzięcia nowych decyzji; doprowadzenie do wojsk zadań i ciągle utrzymywanie współdziałania, dowodzenia i operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk; przekazywanie meldunków o sytuacji przełożonym oraz informowanie o niej oficerów dowództwa armii, a także podwładnych i sąsiadów.

Do chwili rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela sztab armii powinien ustalić: rozmieszczenie środków przenoszenia broni jądrowej nieprzyjaciela, stanowisk ogólnowych artylerii oraz punktów dowodzenia; główne zgrupowania wojsk nieprzyjaciela i przypuszczalne kierunki uderzenia w tym kierunek główny, termin przejścia do natarcia, drogi podejścia z głębi, rejony wyjścia do natarcia oraz rubieże rozwinięcia do ataku; oznaki przygotowania się nieprzyjaciela do wykonania uderzeń jądrowych. W miarę otrzymywania danych o nieprzyjacielu oddział operacyjny sztabu udokładnia i przekazuje do wojsk zadania dotyczące rażenia podchodzących sił oraz sprawdza skuteczność ognia.

Z chwilą rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela sztab ustala skutki ogniowego przygotowania ataku oraz potwierdza kierunki jego uderzeń, zapewnia dowódcy armii możliwość ogniowego oddziaływania zarówno bronią jądrową, jak i artylerią, czołgami i innymi środkami zgodnie z planem kompleksowego porażenia ogniowego nieprzyjaciela. Zapewnia manewr ogniem oraz siłami i środkami na zagrożony kierunek w celu stworzenia warunków do załamania natarcia nieprzyjaciela i utrzymania przedniego skraju obrony.

Jeżeli w pasie obrony armii zaplanowano wykonanie kontrprzygotowania, sztab skupia główną uwagę na zapewnienie wykonania zadań przez wojska raketowe i artylerię w celu osłabienia i opóźnienia rozpoczęcia natarcia nieprzyjaciela, a nawet jego zerwania. Sztab armii wspólnie z dowództwem wojsk raketowych i artylerii oraz przedstawicielami CDBWLF powinien: udokładnić obiekty i czas wykonania uderzeń jądrowych oraz zadania lotnictwa i artylerii;

zorganizować skryte wysunięte artylerii na tymczasowe stanowiska ogniowe, sprawdzić gotowość wszystkich środków do wykonania kontrprzygotowania; przekazać sygnał do rozpoczęcia kontrprzygotowania.

Po wykonaniu kontrprzygotowania sztab armii sprawdza terminowość zmiany stanowisk ogniowych przez artylerię i inne środki biorące udział w kontrprzygotowaniu oraz melduje przełożonemu o jego rezultatach.

Jeżeli w czasie kontrprzygotowania wykonuje się uderzenie części sił przed przedni skraj obrony, sztab zgodnie z decyzją dowódcy udokładnia i przekazuje zadanie do wojsk wykonujących to uderzenie. Ponadto oficerowie sztabu powinni: udokładnić współdziałanie ze związkami taktycznymi biorącymi udział w uderzeniu lotnictwem i artylerią oraz wojskami pierwszego rzutu, ustalić sposób przekroczenia przez wojska wykonujące uderzenie ugrupowanie wojsk pierwszego rzutu; sprecyzować sposób i skontrolować wykonanie przejść w polach minowych własnych i nieprzyjaciela na kierunku wykonywanego uderzenia; ustalić sposób umocnienia się wojsk na opanowanej rubieży; sprawdzić znajomość sygnałów rozpoczęcia ataku, przemieszczenia, przerwania ognia, wskazywania celów i wzajemnego rozpoznawania.

Dla zapewnienia terminowego przesunięcia związków taktycznych /oddziałów/ w celu wykonania uderzenia przed przedni skraj oddział operacyjny sztabu powinien zapewnić zwolnienie dróg marszu oraz zorganizować na nich służbę porządkowo-ochronną.

Po rozpoczęciu przez nieprzyjaciela ogniowego przygotowania natarcia sztab armii określa rejony, na które nieprzyjaciel wykonał uderzenia jądrowe i natychmiast podejmuje działania w celu odtworzenia zdolności bojowej porażonych wojsk i likwidacji skutków uderzeń, jednocześnie melduje do sztabu frontu o zaistniałej sytuacji.

Przed rozpoczęciem ataku nieprzyjaciela sztab armii powinien zebrać informacje dotyczące przede wszystkim stopnia naruszenia systemu obrony armii oraz położenia i stanu gotowości wojsk armii do odparcia ataku.

Z chwili rozpoczęcia ataku przez nieprzyjaciela sztab armii śledzi działanie wojsk własnych broniących pierwszego pasa obrony oraz działanie nieprzyjaciela. Zbiera, uogólnia i melduje dowódcy armii oraz sztabowi frontu dane o sytuacji, przekazuje zadania wykonawcom i kontroluje ich wykonanie.

Do udokładnienia sytuacji na ważniejszych kierunkach szef sztabu armii wysyła zwykle rozpoznanie oficerskie, szczególnie w przypadkach otrzymania od podległych dowódców i sztabów sprzecznych informacji, gwałtownej zmiany sytuacji, utraty łączności z podległymi wojskami, włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony lub wyjścia na skrzydła i w luki między związkami taktycznymi.

Po odparciu ataku nieprzyjaciela oficerowie sztabu armii powinni niezwłocznie zebrać informacje o sytuacji w armii, ustalić między innymi: na jakich kierunkach i na jaką głębokość włamał się nieprzyjaciel w głąb obrony, jego skład i przynależność państwową; które oddziały własne zmuszone zostały do wycofania, ich zdolność bojową i poniesione straty; stan zaopatrzenia wojsk w środki materiałowe, szczególnie w amunicję. Jednocześnie sztab sprawdza gotowość drugiego rzutu i odwodu do manewru na zagrożony kierunek.

W wypadku wysadzenia przez nieprzyjaciela desantu powietrznego w głąb pasa obrony armii sztab udokładnia rejon jego lądowania /wysadzenia/, ustala skład i charakter jego działań oraz przekazuje zadania wojskom wydzielonym do niszczenia desantu oraz zapewnia szybkie ich wyjście w rejon lądowania. Ponadto sztab organizuje wsparcie ogniowe zwalczania desantu oraz wzmacnia ochronę i obronę zagrożonych obiektów. W razie potrzeby do dowodzenia oddziałami wyznaczonymi do niszczenia desantu może być wydzielona grupa oficerów sztabu ze środkami łączności.

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony armii sztab powinien zastosować wszystkie możliwe środki, aby nie dopuścić do rozprzestrzeniania się jego wojsk w głąb obrony i w stronę skrzydeł.

W tym celu szefowie oddziałów operacyjnego i rozpoznawczego dokonują wnikliwej oceny sytuacji i przygotowują krótkie meldunki dla dowódcy armii.

Szef oddziału rozpoznawczego powinien ustalić i zameldować dowódcy dane dotyczące: składu, położenia i możliwości nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony armii; położenia odwodów nieprzyjaciela oraz możliwości ich wprowadzenia do bitwy na kierunku włamania; siłę i środków nieprzyjaciela na innych kierunkach i możliwego sposobu ich działania; najbardziej opłacalnych obiektów nieprzyjaciela do uderzeń bronią jądrową /jeżeli jest stosowana/ oraz lotnictwem; możliwości wysadzenia przez nieprzyjaciela desantów.

Szef oddziału operacyjnego powinien ustalić i zameldować dowódcy dane dotyczące: położenia i możliwości wojsk własnych, utrzymania zajmowanych rubieży /pasów, rejonów/ oraz potrzeb dodatkowego ich wzmocnienia, możliwości prowadzenia skutecznej walki obronnej przed przeciwuderzeniem i w czasie jego wykonywania; położenia i możliwości użycia; drugiego rzutu armii do wykonania przeciwuderzenia; czasu niezbędnego na przemarsz i rozwinięcie się wojsk do wykonania przeciwuderzenia; ewentualnych stosunków sił i środków na kierunku przeciwuderzenia; operacyjnego zabezpieczenia wykonania przeciwuderzenia; działania sąsiadów i wpływu tego działania na wykonanie przeciwuderzenia.

Szef sztabu armii niezależnie od szefów oddziałów powinien być przygotowany do zameldowania dowódcy decyzji, rozstrzygając między innymi takie problemy, jak: cel i sposób wykonania przeciwuderzenia, jego zabezpieczenia, współdziałania oraz sposób dowodzenia.

Po powzięciu przez dowódcę armii decyzji o niszczeniu podchodzących odwodów i rozbiciu przeciwuderzeniem drugiego rzutu armii zgrupowania nieprzyjaciela, które wlało się w głąb obrony armii, sztab powinien: zorganizować dodatkowe rozpoznanie obiektów nieprzyjaciela, na które przewiduje się wykonanie uderzeń jądrowych i lotnictwa; przekazać biorącym udział w przeciwuderzeniu zadania bojowe, udokładnić współdziałanie wojsk z lotnictwem i śmigłowcami bojowymi, wojskami raketowymi i artylerią, odwodami specjalnymi i oddziałami pierwszego rzutu; zorganizować regulację ruchu na drogach przegrupowania; dostosować system dowodzenia do wykonywanego zadania i sytuacji; sprawdzić gotowość wojsk do wykonywania zadań; dopilnować podporządkowanie środków wzmocnienia drugiemu rzutowi zgodnie z decyzją dowódcy. Jeżeli przeciwuderzenie wykonywane jest wspólnie z sąsiadem, sztab uzgadnia z nim czas /sygnał/ wykonania przeciwuderzenia, zadania wojsk oraz sposób użycia broni jądrowej, rubież spotkania i sygnały rozpoznawcze wojsk własnych.

Zadanie przeciwuderzenia przekazuje się w formie zarządzenia bojowego, w którym z zasady podaje się krótką ocenę zgrupowania i charakteru działań nieprzyjaciela w całym pasie armii i na kierunku włamania } zadanie związku taktycznego drugiego rzutu, drogi marszu, rubież ataku, kierunek uderzenia, rejon, który należy opanować, oraz sposób działania po rozbiciu nieprzyjaciela na kierunku przeciwuderzenia } zadania sąsiadów /w tym związków taktycznych pierwszego rzutu/; } zadania wykonywane siłami przełożonego;

gotowość do wykonania przeciwuderzenia.

Jednocześnie z przekazaniem zadań do wykonania przeciwuderzenia oficerowie sztabu armii udokładniają główne zagadnienia współdziałania, a szczególnie ^o położenie i zadania wojsk będących w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem; zadanie drugiego rzutu i sił biorących udział w przeciwuderzeniu; ~~obiekty i czas wykonania uderzeń jądrowych~~; rubież bezpieczeństwa; sygnały współdziałania i wzajemnego rozpoznawania.

Jeżeli w toku bitwy obronnej niektóre oddziały armii pozostaną na tyłach nieprzyjaciela i prowadzić będą nadal aktywne działania, sztab armii powinien utrzymywać z nimi ciągłą łączność, zapewnić wsparcie ich działania ogniem oraz ustalić sposób współdziałania tych oddziałów z wojskami wykonującymi przeciwuderzenie.

W sytuacji kiedy wykonanie przeciwuderzenia jest niecelowe, szef sztabu armii powinien być gotowy do zameldowania dowódcy propozycji dotyczących: sposobu wzmoocnienia zagrożonych kierunków, organizacji obrony na drugim pasie przez drugi rzut armii; sił i środków do odtworzenia odwodu i jego rozmieszczenia.

Po powzięciu decyzji przez dowódcę sztab uczestniczy w organizacji obrony na drugim pasie; organizuje system ognia odpowiadający zarysowi linii frontu, zapewnia terminowe obsadzenie pozycji ryglowych.

ZAKOŃCZENIE

Z opracowanego materiału wynika, że wykonanie zadań przez wojska armii w operacji obronnej /podobnie jak w innych działaniach/ w dużym stopniu zależy od umiejętności i skuteczności działania oficerów sztabu armii. Od ich bieżącej pracy i racjonalnej działalności uzależniona jest terminowość i operatywność kierowania wojskami w bitwie obronnej oraz w znacznej mierze umiejętne wykorzystanie możliwości taktyczno-bojowych i ogniowych rodzajów wojsk. Obrona stawia przed oficerami sztabu trudno wymagania potęgowane przewagą nieprzyjaciela. Tylko aktywne wykorzystanie własnych sił, zapewnienie ich ciągłego współdziałania, zadawanie nieprzyjacielowi ciągłych strat stworzą szansę wygrania bitwy obronnej i przejęcia inicjatywy.

Sztab armii, aby podjąć zadaniom, obowiązany jest przyjąć i stosować różne metody pracy, dostosowując je do konkretnych potrzeb.

Oficerowie sztabu powinni czuć się współodpowiedzialni za skuteczność prowadzenia operacji obronnej i tam skupiać główny wysiłek swojej pracy, gdzie rozstrzygają się jej losy. Powinni także pamiętać, że kolejnym zadaniem, jakie będzie realizowane przez wojska armii, może być operacja zaczepna i jej potrzeby powinny przywleść sztabowi armii podczas organizowania i prowadzenia operacji obronnej.

BIBLIOGRAFIA

1. Regulamin służby polowej sztabów. Wyd. MON, 1966.
2. Regulamin służby sztabów w polu. Wyd. ASG, 1979.
/projekt/.
3. Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej armii z uwzględnieniem kierunku nadmorskiego - Podręcznik. Wyd. ASG, 1980.
4. płk dr Stanisław OLEKSINSKI: Właściwości pracy sztabu armii w operacji obronnej - Skrypt. Wyd. ASG, 1969.
5. płk dr Apolinary PROKOP: Wybrane problemy organizacji i prowadzenia operacji obronnej armii. Wyd. ASG, 1981.
6. płk dr Władysław KISIEL: Właściwości organizacji i prowadzenia operacji obronnej armii na wybrzeżu morskim. Wyd. ASG, 1975.

Wydrukowano w 50 egz.

Egz. nr 1-50 Bibl. Nauk. OZS

Wyk. ppłk Niedźwiedz

Druk. ASG WP nr 059/0301/WW

